

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสาเหตุของปัญหา

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นนับเป็นระยะเวลาช้านาน ในขณะเดียวกันก็มีการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหานี้โดยฝ่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมาโดยตลอด แต่ดูเหมือนว่า จนถึงปัจจุบัน ปัญหาเรื่องยาเสพติดก็ยังคงเป็นภัยที่ร้ายแรงสำหรับทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งเป็นปัญหาที่สำคัญต่อเสถียรภาพของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันทางรัฐบาลได้จัดปัญหาเสพติดเป็นปัญหาเร่งด่วน ที่ต้องเร่งแก้ไข ดังระบุในวัตถุประสงค์ของนโยบายการดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสำนักนายกรัฐมนตรี คือ ต้องการควบคุมการขยายตัวของปัญหาและลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้ได้โดยเร็ว (เอกสารคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี 141/2541)

ในอดีตยาเสพติดเป็นสิ่งที่เข้ามามีบทบาทต่อชาวไทยกลุ่มผู้ใช้แรงงาน หรือผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง เช่น คนขับรถบรรทุก ผู้ใช้แรงงาน และเกษตรกรบางกลุ่ม แต่ปัจจุบันปัญหาเสพติดได้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปตาม เพราะการแพร่ระบาดได้เข้ามาสู่ประชาชนกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งนอกจากกลุ่มผู้ใช้แรงงาน แล้วยังแพร่สู่กลุ่มผู้ขายบริการทางเพศ กลุ่มผู้เร่ร่อน กลุ่มผู้ติดยาเสพติดชนิดอื่นมาก่อน และที่สำคัญยาเสพติดได้แพร่กระจายสู่กลุ่มเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างรวดเร็วและเพิ่มปริมาณผู้เสพมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะเวลา 3 – 4 ปีที่ผ่านมา

ข้อมูลจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ที่ทำการศึกษาและประมาณการจำนวนผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2536 โดยประมาณการผู้ติดยาเสพติด 5 ประเภท คือ สารระเหย กัญชา ยาบ้า เฮโรอีน และฝิ่น พบว่ามีจำนวนผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 1,267,590 คน หรือร้อยละ 2.17 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ โดยในจำนวนผู้ติดยาเสพติดนี้เป็นนักเรียนในสถานศึกษาประมาณ 71,666 คน โดยจำนวนนักเรียนที่ติดยาเสพติดพบมากที่สุดเ็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 53,373 คน ภาคกลาง 7,360 คน และภาคเหนือ 4,968 คน ส่วนยาเสพติดที่นักเรียนใช้มากที่สุด คือ กัญชา 36,704 คน สารระเหย 22,740 คน และยาบ้า 9,000 คน

ทางกระทรวงศึกษาธิการประมาณว่า ในปี พ.ศ. 2540 อาจมีเยาวชนในสถานศึกษาที่ติดยาเสพติดเพิ่มขึ้นถึงกว่า 300,000 คน

ปัจจุบันประเทศไทยมียาเสพติดที่แพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว และโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน คือ ยาบ้า (แอมเฟตามีน) ซึ่งทางกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขได้ร่วมมือกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) และกระทรวงศึกษาธิการ ทำการสำรวจการใช้ยาบ้าในสถานศึกษา ในช่วงตุลาคม 2538 – กุมภาพันธ์ 2539 ด้วยวิธีการเก็บตัวอย่างปัสสาวะนักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศจำนวน 118,375 คน พบว่า มีนักเรียนใช้ยาบ้าจำนวน 1,375 คน คิดเป็นร้อยละ 1.16 เมื่อพิจารณาการแพร่ระบาดของยาบ้าในสถานศึกษาพบว่า นักเรียนในภาคกลางใช้ยาบ้ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.08 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 0.13 และภาคใต้ ร้อยละ 0.30 กลุ่มนักเรียนที่มีอัตราการเสพยาบ้าสูงคือ กลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษา มีจำนวนถึง ร้อยละ 2.3 โดยส่วนมากเป็นนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อมูลสถิติที่ยืนยันถึงอัตราที่เพิ่มขึ้นของเยาวชนที่ติดยาเสพติด คือ จากสถิติของผู้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลรณรงค์ ในปีงบประมาณ 2540 พบว่า เป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12 – 24 ปี ร้อยละ 55.6 และเป็นเยาวชนในสถานศึกษาถึงร้อยละ 13 รวมทั้งยาเสพติดที่เยาวชนใช้เสพยาบ้ามีความหลากหลายมากขึ้น ได้แก่ ยาบ้า(แอมเฟตามีน) ยาอี(Ecstasy) ยาเค(Ketamine) สารระเหย กัญชา และเฮโรอีน

การแพร่หลายของยาเสพติดประเภทต่าง ๆ เป็นสิ่งที่รับรู้กันอย่างกว้างขวาง และการแก้ไขปัญหาที่หลายหน่วยงานได้ดำเนินการอยู่นั้น มักทำการแก้ไขปัญหาด้วยโครงการรณรงค์ต่าง ๆ มากมาย หลายโครงการ ทั้งที่เกิดจากการริเริ่มของทั้งภาครัฐ และความร่วมมือจากภาคเอกชน แต่ละโครงการรณรงค์ผลิตขึ้นให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละประเภทตามความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม

แต่ยังมีโครงการรณรงค์มากเท่าไร ปัญหาการติดยาเสพติดกลับมีลักษณะแปรผันตามไปด้วย กล่าวคือปริมาณผู้ติดยาเสพติดกลับมีจำนวนสูงขึ้นตามไปด้วย ดังจะเห็นได้จากสถิติการจับกุมและดำเนินคดียาเสพติดทั่วประเทศ จำแนกตามชนิดยาเสพติด จำนวนคดี จำนวนผู้ต้องหาระหว่างเดือนมกราคม – ธันวาคม 2539 พบว่า คดียาบ้าหรือแอมเฟตามีน มากเป็นอันดับหนึ่ง คือ มีจำนวน 20,119 คดีมีผู้ต้องหา 22,240 คน และมีจำนวนข้อหา 24,031 ข้อหา คดีที่มีจำนวนรองลงมาคือ กัญชาแห่ง

เฮโรอีน และสารระเหย (ป.ป.ส. 2540)

โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนทั้งที่อยู่ในระบบการศึกษามีปริมาณการติดยาเสพติดสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เมื่อดูจากระดับการศึกษาของผู้เข้ารับการบำบัดรักษายาบ้า กล่าวคือ ระดับการศึกษาของผู้รับการบำบัดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 – 2538 อยู่ที่ระดับประถมศึกษา แต่ข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ระดับการศึกษาเปลี่ยนแปลงเป็น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 49.5% ระดับประถมศึกษา 27.5% และระดับอาชีวศึกษา 14.7%

ในบรรดา ยาเสพติดทุกชนิด ในปัจจุบันนี้พบว่า ยาบ้า (แอมเฟตามีน) เป็นยาเสพติดที่มีปริมาณผู้ติดยาที่เป็นเยาวชนเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ และการสำรวจการใช้ยาบ้าในสถานศึกษา พบว่ามีทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยพบมากที่สุดในระดับอาชีวศึกษา ร้อยละ 2.04 คือ เมื่อดำเนินการจากนักเรียนอาชีวศึกษาของรัฐจำนวน 362,744 คน มีจำนวนนักเรียนที่ใช้ยาบ้าจำนวน 8,706 คน ดังรายละเอียดการตรวจยาบ้าในตาราง ก.

ตาราง ก. แสดงจำนวนนักเรียนที่ใช้ยาบ้าที่ตรวจพบในปี พ.ศ. 2539

ระดับ	ตรวจทั้งหมด	ตรวจพบ	ร้อยละ
ประถมศึกษา	1,724	1	0.06
มัธยมศึกษา	79,671	851	1.07
อาชีวศึกษา	17,802	410	2.40
อุดมศึกษา	1,046	2	0.19
รวม	100,243	1,264	1.27

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2539

ปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาได้ทวีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของนักเรียนในระดับอาชีวศึกษา ที่มีการใช้ยาเสพติดที่รุนแรงเกือบทุกประเภท เช่น กัญชา ยาบ้า และเฮโรอีน โดยเฉพาะการแพร่ระบาดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

ในปัจจุบัน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงและมี

อัตราการขยายตัวสูงนั้น ก็คือ ไม่เพียงแต่มีการใช้ยาเสพติดของนักเรียนเท่านั้น หากแต่มีการเป็นผู้ทำการจำหน่ายยาเสพติดให้กับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ด้วยจุดประสงค์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่ายเพื่อหารายได้มาซื้อยาเสพติดเพื่อใช้เอง และการปลอมตัวเป็นนักเรียนนักศึกษาของขบวนการผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยเข้าไปทำการจำหน่ายในสถานศึกษา สิ่งเหล่านี้จัดเป็นการสนับสนุนให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น (แผนป้องกันยาเสพติดกรมตำรวจ พ.ศ. 2540)

ปัญหายาเสพติดกับเยาวชนนั้นเป็นปัญหาที่มีความสำคัญในระดับประเทศ เนื่องจากผลร้ายจากปัญหานี้ ได้กระทบกระเทือนไปยังสถาบันต่าง ๆ และส่งผลให้เกิดการสูญเสียมากมายเกินกว่าจะนับได้ เนื่องจากว่า เยาวชนนั้นจัดเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ โดยเฉพาะเยาวชนที่อยู่ในระหว่างการศึกษเล่าเรียน เพื่อนำความรู้ความสามารถมาพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าเมื่อพวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

เมื่อเกิดปัญหายาเสพติดกับเยาวชน ผลที่เกิดขึ้นไม่ได้มีเพียงแค่การสูญเสียสุขภาพร่างกายของเยาวชนไปกับพิษร้ายของยาเสพติดเท่านั้น หากการสูญเสียนั้นเกี่ยวโยงถึง ความล้มเหลวทางการศึกษา ความเสียหายของเศรษฐกิจในครอบครัว ปัญหาอาชญากรรมที่จะเพิ่มสูงขึ้น ปัญหาการมั่วสุมทางเพศที่เกิดขึ้นจากผลข้างเคียงของการใช้ยาเสพติด เช่น ยาบ้า รวมทั้งปัญหาโรคร้ายต่าง ๆ เช่น โรคเอดส์ ที่เกิดจากการมั่วสุมใช้ยาเสพติดหรือให้อุปกรณ์การเสพยาาร่วมกัน

มีการทำโครงการรณรงค์เรื่องยาเสพติดเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในระยะเวลา 3 - 4 ปีที่ผ่านมา โดยมาจากทั้งทางภาครัฐบาลและจากการให้ความร่วมมือของภาคเอกชน ซึ่งสามารถจำแนกหมวดหมู่ตามบทบาทหน้าที่ของโครงการได้ ดังนี้

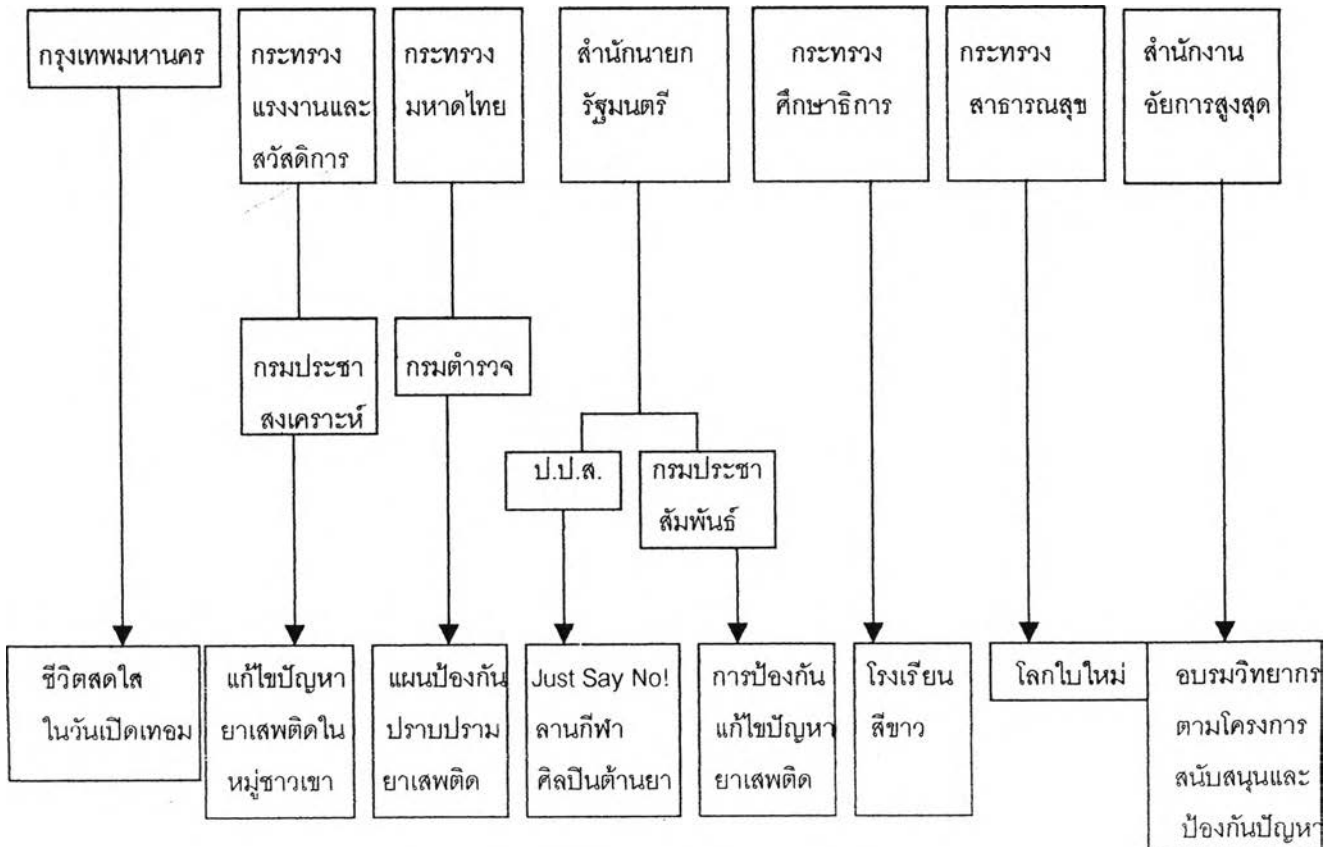
1. บทบาทของผู้ต่อต้านการผลิตยาเสพติด ได้แก่ โครงการแก้ปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านเขา ของกรมประชาสงเคราะห์
2. บทบาทของผู้ป้องกันและแก้ไขผู้บริโภคยาเสพติด ได้แก่
  - โครงการลานกีฬาต้านยาเสพติด ของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)
  - โครงการ Just Say No! ของ บริษัท แกรมมี เอนเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน)
  - โครงการโรงเรียนสีขาว ของ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งทางบริษัท อาร์.เอส. โปรโมชัน(1992) จำกัด ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมเผยแพร่หลายรูปแบบ

- โครงการป้องกันและแก้ไขยาเสพติด ของ กรมประชาสัมพันธ์
- 3. บทบาทของผู้ปราบปรามผู้ผลิต – ผู้จำหน่าย – ผู้บริโภคยาเสพติด ได้แก่ แผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของกรมตำรวจ
- 4. บทบาทของผู้บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ได้แก่ โครงการโลกใบใหม่ ของโรงพยาบาลธัญญารักษ์ กระทรวงสาธารณสุข

โครงการต่าง ๆ สามารถแสดงรูปแบบการทำงานดังปรากฏในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1

หน่วยงานภาครัฐบาลและการรับผิดชอบโครงการณรงค์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ถึงจะมีการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยวิธีการทั้งทางด้านการป้องกันปราบปรามยาเสพติด รวมทั้งการบำบัดรักษาผู้ที่ตกเป็นทาสยาเสพติดมากมายหลายโครงการ แต่การทวิความรุนแรงของปัญหาเสพติดที่ยังเพิ่มขึ้น และการแพร่ระบาดสู่กลุ่มเยาวชนที่เป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศชาติยังเพิ่มปริมาณสูงขึ้นเรื่อย ๆ แสดงให้เห็นว่าโครงการรณรงค์ต่าง ๆ นั้นยังไม่เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง เมื่อทำการศึกษารายละเอียดของกลยุทธ์ที่ทางโครงการรณรงค์ต่าง ๆ นำมาใช้ และพบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการรณรงค์ต่าง ๆ มักจะเกี่ยวข้องกับการมุ่งสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่มเป้าหมายในการลด ละ เลิก การติดยาเสพติด

ในขณะที่การรณรงค์ของโครงการต่าง ๆ ได้ทำการเผยแพร่ข้อมูลออกไปยังกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการเลือกใช้ทฤษฎีและกลยุทธ์ทางการสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบ ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละโครงการ โดยสามารถปรากฏและแสดงเป็นรูปธรรมได้จากการผลิตสื่อและจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละโครงการ และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักที่ได้กำหนดนโยบายไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2544) ในการมุ่งพัฒนาทรัพยากรบุคคล และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินการอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม ซึ่งทาง ป.ป.ส. ได้นำแนวคิดนี้มาปรับใช้ในการแก้ไขและป้องกันปัญหาเสพติดด้วย

ในความเป็นจริงนั้น กลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับสาร มีอิสระที่จะรับหรือปฏิเสธข้อมูลเหล่านั้นได้เช่นกัน ภายใต้สถานการณ์ปกติทั่วไปนั้น ผู้ส่งสารไม่มีอำนาจที่จะสามารถควบคุมสถานการณ์ในการรับสาร กล่าวคือ ผู้รับสารสามารถปฏิเสธสารที่ส่งมาได้โดยอิสระเสรี นอกจากนั้น การสื่อสารหรือการให้ข้อมูลนั้น อาจจะสามารถทำอะไรได้เล็กน้อยไม่มากไปกว่าการแสดงให้เห็นคนทั่วไปรับรู้และเสนอทางเลือก ไม่ว่าจะผ่านทางบวกหรือทางลบ ซึ่งสิ่งนั้นอาจเป็นผลในทางอ้อมที่ตอบกลับมาจากผู้รับสารอีกทีหนึ่ง ในขั้นตอนนี้ ผู้ส่งสารนั้นแทบจะไม่มีบทบาทในด้านความมีอำนาจเลย และโดยมากผู้ส่งสารจะเป็นฝ่ายที่ด้อยอำนาจกว่าอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งก็คือผู้รับสาร

ดังนั้น นอกเหนือจากการผลิตโครงการต่าง ๆ เพื่อทำการรณรงค์ป้องกันและปราบปรามแล้ว การแก้ไขปัญหาเสพติดจะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขด้วยตัวกลุ่มเป้าหมายเองด้วย ซึ่งกาให้ความร่วมมือในการป้องกันยาเสพติดที่สำคัญรูปแบบหนึ่ง คือ ทักษะในการสื่อสารเพื่อป้องกันตนเองจากการข้องเกี่ยวกับยาเสพติด

การมีทักษะต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตให้อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง รวมทั้งทักษะในการป้องกันตนเอง จากยาเสพติด ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นภูมิคุ้มกันเฉพาะของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะ ทักษะการปฏิเสธ ที่เป็นยุทธวิธีในการสื่อสารของผู้ที่ตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีแนวโน้มจะเกิดอันตรายในการเกี่ยวข้องกับ ยาเสพติดสูงดังเช่น เยาวชน ผู้ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ ให้ความเชื่อมั่นในความคิดของตน และดำเนินชีวิตผ่านกระบวนการหล่อหลอมทางธรรมชาติและทางสังคมที่ก่อให้เกิดแรงกดดัน แรงปะทะ จากแหล่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ชนบประเพณีและวัฒนธรรม ครอบครัว เพื่อน และสิ่งแวดล้อม เพื่อเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ปราศจากยาเสพติดและสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้ต่อไป

การแก้ปัญหา ยาเสพติดในระดับมหภาคเช่นระดับประเทศนั้น จะแบ่งกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดออกเป็น 3 ประเภท คือ

- กลุ่มประชากรทั่วไปที่ไม่ติดยาเสพติด
- กลุ่มประชากรที่ติดยาเสพติด
- กลุ่มผู้ผลิตและจำหน่าย

ส่วนโครงการรณรงค์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษาจะแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด
2. กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติด
3. กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด
4. กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมในการค้ายาเสพติด

ซึ่งไม่ว่านักเรียนจะจัดอยู่ในกลุ่มใดใน 4 กลุ่มนี้ นักเรียนเหล่านั้นก็ยังคงมีอิสระในการตัดสินใจในเรื่องของการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วยตนเอง ไม่ว่าจะการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของตนต่อยาเสพติดจะเป็นไปในทิศทางใด ผู้ที่มีสิทธิในการตัดสินใจสูงสุด คือ ตัวของนักเรียนเอง ซึ่งทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อเรื่องของยาเสพติด และการมี ทักษะการปฏิเสธ ที่ถูกต้องเหมาะสม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่อาจนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมในการป้องกันไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วยตัวนักเรียนเอง

ข้อมูลจากการสำรวจวิจัยพบว่า นักเรียนอาชีวศึกษา เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงในการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในระดับสูง ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกกลุ่มสังคมของของนักเรียน การนำโครงการรณรงค์ต่าง ๆ เข้าไปให้ความรู้ความเข้าใจ และเป็นเครื่องมือในการลด ละ เลิกยาเสพติดแล้ว เป็นการนำ

เสนอจากฝ่ายที่อยู่ภายนอกกลุ่มสังคมของพวกเขา ซึ่งนอกเหนือจากการรณรงค์จากภายนอกสังคมแล้ว การมีทักษะการปฏิเสธและการให้ความร่วมมือ การเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มนักเรียนในการป้องกันยาเสพติด เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สนับสนุนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาให้สัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาถึงอิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครโดยมุ่งเน้นศึกษาว่ากลุ่มเป้าหมายมีการเปิดรับข่าวสาร ทักษะคติ ในการป้องกันยาเสพติดอย่างไร และมีทักษะการปฏิเสธในการป้องกันยาเสพติด หรือไม่ อย่างไร รวมทั้งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาชนิดหรือประเภทของสื่อที่ใช้ในการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการป้องกันยาเสพติด
3. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน
4. เพื่อศึกษาทักษะการปฏิเสธและการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด
5. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคหรือ ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นเมื่อมีการป้องกันยาเสพติด
6. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติ ทักษะการปฏิเสธ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช.และปวส.
7. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติ ทักษะการปฏิเสธ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษาในสถานศึกษารัฐบาลและเอกชน
8. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากร ความมุ่งหวังในชีวิต การเปิดรับข่าวสาร ทักษะคติต่อการป้องกันยาเสพติด ทักษะการปฏิเสธและการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด
9. เพื่อศึกษาตัวแปรที่สามารถอธิบายทักษะการปฏิเสธและการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด

ปัญหานำการวิจัย

1. สื่อเกี่ยวกับการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา มีอะไรบ้าง

2. นักเรียนอาชีวศึกษามีทัศนคติต่อการมีความสามารถป้องกันยาเสพติดได้หรือไม่ อย่างไรและมากน้อยเพียงใด
3. นักเรียนอาชีวศึกษามีทัศนคติต่อการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด
4. นักเรียนอาชีวศึกษามีทักษะการปฏิเสธและการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดอย่างไร
5. นักเรียนอาชีวศึกษามีความเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค หรือภัยคุกคาม เมื่อต้องการป้องกันยาเสพติดหรือไม่ อย่างไร
6. นักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช.และปวส.มีทัศนคติ ทักษะการปฏิเสธ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
7. นักเรียนอาชีวศึกษาในสถานศึกษารัฐบาลและเอกชนมีทัศนคติ ทักษะการปฏิเสธ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
8. ลักษณะทางประชากร ความมุ่งหวังในชีวิต การเปิดรับข่าวสาร ทัศนคติ ทักษะการปฏิเสธและการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ในระดับใด
9. ตัวแปรใดสามารถอธิบายทักษะการปฏิเสธ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดได้ดีที่สุด

สมมติฐานการวิจัย

1. ปริมาณการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับทัศนคติ ทักษะการปฏิเสธ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด
2. นักเรียนอาชีวศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีทัศนคติ ทักษะการปฏิเสธ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดแตกต่างกัน
3. นักเรียนอาชีวศึกษาในสถานศึกษารัฐบาลและเอกชนมีทัศนคติ ทักษะการปฏิเสธ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดแตกต่างกัน
4. ลักษณะทางประชากรมีความสัมพันธ์กับ การเปิดรับข่าวสาร ทัศนคติ ทักษะการปฏิเสธและการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด
5. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด สามารถอธิบายทักษะการปฏิเสธ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดได้ดีที่สุด

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

มุ่งศึกษาวิจัยอิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ทักษะคิด ทักษะการปฏิเสธ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพตอนต้น (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในสาขาวิชา ช่างอุตสาหกรรม และ ทัศนศึกษกรรม ในสถาบันการศึกษาที่สังกัดรัฐบาลและเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

การวิจัยในครั้งนี้ทำการศึกษายาเสพติดที่จัดอยู่ในประเภทยาเสพติดที่ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทโดยตรงและทำลายระบบการทำงานของระบบสั่งการสมอง เช่น สารระเหย ภัยคุกคาม ยาบ้า และเฮโรอีน โดยยกเว้นการศึกษาวิจัย บุหรี่และสุรา

นิยามศัพท์

1. การเปิดรับข่าวสาร

หมายถึง ความบ่อยครั้งในการรับข่าวสารและเนื้อหาของข่าวสาร ในที่นี้วัดจากความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล ความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด และลักษณะของเนื้อหาที่เปิดรับ

2. ทักษะคิด

หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึก ต่อยาเสพติด และการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ และพร้อมจะมีปฏิกิริยาต่อสิ่งกระตุ้น

3. ทักษะการปฏิเสธ

หมายถึง การใช้วิธีการ กลวิธี หรือกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่เป็นความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารถึงความรู้สึกนึกคิดของตน และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย เพื่อสนองตอบวัตถุประสงค์ในการปฏิเสธเพื่อการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา เช่น การปฏิเสธโดยตรง การผัดผ่อน หรือการเสนอทางเลือกอื่น โดยผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้ทักษะการปฏิเสธ คือ มีการทำความตกลงร่วมกัน

4. การมีส่วนร่วม

หมายถึง ระดับต่าง ๆ ของการเข้าร่วมป้องกันตนเองของนักเรียนอาชีวศึกษาจากยาเสพติดทั้งจากการปฏิบัติตนเองและการเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการรณรงค์ต่าง ๆ ที่มีการเผยแพร่

5. นักเรียนอาชีวศึกษา นักเรียนที่ศึกษาวิชาสายอาชีพ คือ ช่างอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) และ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

6. ยาเสพติด พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ให้ความหมายว่า หมายถึง สารเคมี หรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อย ๆ มีอาการถอนยาเนื่องจากขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรง อยู่ตลอดเวลา และสุขภาพทั่วไปจะทรุดโทรมลง นอกจากนี้ยังรวมถึง สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ดังกล่าวตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่ด้วย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ยกเว้น ยาเสพติดประเภท บุหรี่และสุรา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการผลิตสื่อเพื่อการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดที่เหมาะสมและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นประเภทนักเรียนอาชีวศึกษา
2. ผลการวิจัยอาจนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลในการรณรงค์โครงการต่าง ๆ ที่ผลิตเพื่อการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนเฉพาะกลุ่ม
3. ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ด้านข้อมูลพื้นฐานเพื่อขยายผลการวางแผนสื่อสารเพื่อการรณรงค์ประเภทต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับเยาวชนได้ต่อไป